

Név:

Alíírás:

1. (3+4+3 pont)

a)

$$y' = f(x, y) = 2y + yx;$$

Mennyi y'' ? Írd fel y másodrendű Taylor polinomját az $x = 0$ pont körül, ha $y(0) = 3$!

$$\begin{array}{l} y(0) = 3 \\ y'(0) = 2 \cdot 3 + 3 \cdot 0 = 6 \end{array} \quad \left| \quad y(x) \approx T_2(x) = 3 + 6x + \frac{15}{2!}x^2 \right.$$

$$y''(x) = \frac{d}{dx} y'(x) = \left(\frac{\partial}{\partial x} + (2y + yx) \frac{\partial}{\partial y} \right) (2y + yx)$$

$$= y + (2y + yx)(2 + x), \text{ tehát } y''(0) = 3 + (2 \cdot 3 + 3 \cdot 0)(2 + 0) = 15$$

b) Alkalmazd az Euler, illetve a Heun módszert a következő DE-re $\Delta x = 0.1$ lépésközzel az $y(2) = 3$ kezdeti feltétel mellett!

$$y' = x^2 - y^3;$$

Mit jósol a két módszer $y(2.1)$ -re?

Euler:

$$y(2.1) \approx y(2) + y'(2, 3) \cdot 0.1 = 3 + (2^2 - 3^3) \cdot 0.1 = 3 + (-2.3) = 0.7$$

Heun: $k_1 = y'(2, 3) = -2.3$, $k_2 = y'(2 + 0.1, 3 + (-2.3) \cdot 0.1) = 2.1^2 - 0.7^3$

$$y(2.1) \approx 3 + \frac{1}{2} \left((-2.3)^2 + (2.1^2 - 0.7^3) \right) \cdot 0.1$$

c) Legyen $f(x) = \sqrt[3]{x}$, $x_0 = 27$. Írd fel f -nek a lineáris $f(x_0 + \Delta x) \approx T_1(x_0 + \Delta x)$ közelítést, ha $\Delta x = 0.1$! Mennyi $\max_{z \in [x_0, x_0 + \Delta x]} |f''(z)|$? Adj nemtrivialis felső korlátot a közelítés|hiba(Δx)| = $|f(x_0 + \Delta x) - T_1(x_0 + \Delta x)|$ hibajára!

$$f(27) = \sqrt[3]{27} = 3$$

$$f'(x) = \frac{1}{3} x^{-2/3}$$

$$f'(27) = \frac{1}{3} \frac{1}{\sqrt[3]{27^2}} = \frac{1}{27}$$

$$f(27.1) \approx T_1(27.1) = 3 + \frac{1}{27} \cdot 0.1$$

$$f''(x) = \frac{1}{3} \cdot \left(-\frac{2}{3}\right) x^{-5/3}$$

$$\left. \begin{array}{l} \max_{z \in [27, 27.1]} \left| -\frac{2}{9} z^{-5/3} \right| = \frac{2}{9} \cdot 27^{-5/3} = \\ = \frac{2}{3^7} \end{array} \right\}$$

hiba:

$$|f(27.1) - T_1(27.1)| \leq$$

$$\leq \frac{1}{2} \cdot \frac{2}{3^7} \cdot 0.1^2$$

2. (5+2+3 pont)

$$\begin{pmatrix} y_1' \\ y_2' \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -y_1 \\ y_1 - 2y_2 \end{pmatrix} = A \begin{pmatrix} y_1 \\ y_2 \end{pmatrix}, \quad \begin{pmatrix} y_1(0) \\ y_2(0) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 \\ 3 \end{pmatrix}$$

Keress meg A sajátértékeit és sajátvektorait!

$$A = \begin{pmatrix} -1 & 0 \\ 1 & -2 \end{pmatrix} \quad \left| \begin{array}{cc} -1-\lambda & 0 \\ 1 & -2-\lambda \end{array} \right| = 0 = (-1-\lambda)(-2-\lambda) - 0 \cdot 1$$
$$\lambda_1 = -1 \qquad \lambda_2 = -2$$

$$\begin{pmatrix} -1-(-1) & 0 \\ 1 & -2-(-1) \end{pmatrix} \begin{pmatrix} x \\ y \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \end{pmatrix} \qquad \begin{pmatrix} -1-(-2) & 0 \\ 1 & -2-(-2) \end{pmatrix} \begin{pmatrix} x \\ y \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \end{pmatrix}$$
$$x = y \qquad x = 0$$
$$V_1 = \begin{pmatrix} 1 \\ 1 \end{pmatrix} \qquad V_2 = \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \end{pmatrix}$$

Írd fel a DE általános megoldását!

$$y_{\text{alt}} = C_1 e^{-1 \cdot x} \begin{pmatrix} 1 \\ 1 \end{pmatrix} + C_2 e^{-2 \cdot x} \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \end{pmatrix}$$

Számold ki a DE partikularis megoldását!

$$C_1 \cdot e^{-1 \cdot 0} \begin{pmatrix} 1 \\ 1 \end{pmatrix} + C_2 e^{-2 \cdot 0} \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 \\ 3 \end{pmatrix}$$

$$C_1 \begin{pmatrix} 1 \\ 1 \end{pmatrix} + C_2 \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 \\ 3 \end{pmatrix}$$

$$C_1 = 1 \qquad C_2 = 2$$

$$y_{\text{part}} = 1 \cdot e^{-1 \cdot x} \begin{pmatrix} 1 \\ 1 \end{pmatrix} + 2 \cdot e^{-2x} \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \end{pmatrix}$$

(5 × 2 pont)

Ird fel, hogy milyen összefüggés van A és a sajátértékeket tartalmazó diagonális D matrixok között!

$$\begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 1 & 1 \end{pmatrix}^{-1} \begin{pmatrix} -1 & 0 \\ 1 & -2 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} \boxed{1} & \boxed{0} \\ \uparrow & \uparrow \\ v_1 & v_2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \boxed{-1} & 0 \\ \uparrow & \uparrow \\ \lambda_1 & \lambda_2 \\ 0 & \boxed{-2} \end{pmatrix} \quad \begin{array}{l} D = S^{-1} A S \\ \text{vagy} \\ A = S D S^{-1} \end{array}$$

Mennyi e^{xA} ? (Elegendő az, hogy kifejezed az eredményt D , illetve egy S matrix és annak inverze szorzataként!)

$$e^{xA} = S e^{xD} S^{-1} = \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 1 & 1 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} e^{-1 \cdot x} & 0 \\ 0 & e^{-2x} \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 1 & 1 \end{pmatrix}^{-1}$$

Ird fel a partikularis megoldást e^{xA} segítségével!

$$y_{\text{part}} = e^{xA} \begin{pmatrix} 1 \\ 3 \end{pmatrix}$$

2b) Ird át a következő DE rendszert elsőrendű DE rendszerre!

$$\frac{d^2}{dx^2} \begin{pmatrix} y_1 \\ y_2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 4y_1 - y_2^2 \\ v_2 - v_1 \end{pmatrix}$$
$$\frac{d}{dx} \begin{pmatrix} y_1 \\ v_1 \\ y_2 \\ v_2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} v_1 \\ 4v_1 - y_2^2 \\ v_2 \\ v_2 - v_1 \end{pmatrix}$$

Ird át a következő DE-ket időfüggetlen DE rendszerre!

$$\frac{d}{dx} \begin{pmatrix} y_1 \\ y_2 \\ t \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} x + y_2 \\ y_1 - y_2 + x^5 \\ 1 \end{pmatrix}$$

Jegy:

1	0-15
2	16-22
3	23-28
4	29-34
5	35-40

3a. (1+1+1+2 pont)

$$y' = 1 - y^6 = f(y)$$

Keressd meg a DE fixpöntjait!

$$f(y) = 0 = 1 - y^6 \rightarrow y_1 = -1 \quad y_2 = 1$$

Ird fel a fixpontok koruli linearizalt kozelito DE-t!

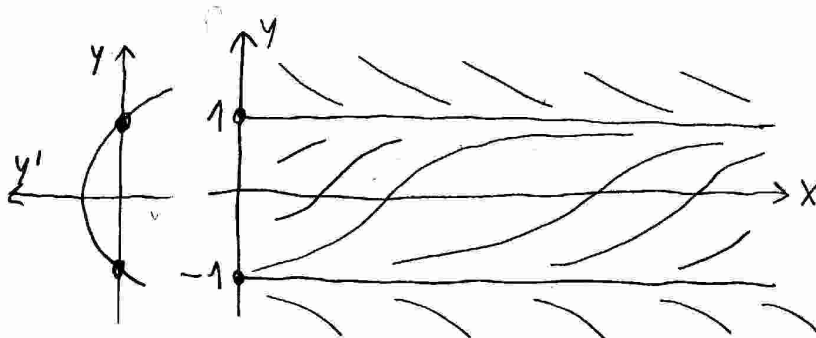
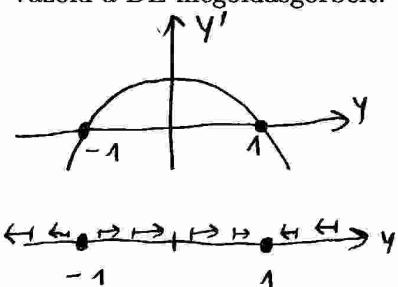
$$f' = \frac{df(y)}{dy} = -6y^5 \quad \left. \begin{array}{l} f'(-1) = 6 \\ \frac{d}{dx}(y - (-1)) = \frac{d}{dx} \Delta y_1 = 6 \Delta y_1 \end{array} \right| \quad \left. \begin{array}{l} f'(1) = -6 \\ \frac{d}{dx}(y - 1) = \frac{d}{dx} \Delta y_2 = -6 \Delta y_2 \end{array} \right.$$

Ha $y(0) = 0$, mennyi

$$\lim_{x \rightarrow \infty} y(x) = 1$$

$$\lim_{x \rightarrow -\infty} y(x) = -1$$

Vazold a DE megoldasgorbeit!

3b. (2+3 pont)

$$\begin{pmatrix} y_1 \\ y_2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} (y_2^3 + 8)(y_1 - 3) \\ (y_1^3 - 1)y_2 \end{pmatrix}$$

Keressd meg a DE fixpöntjait!

$$\left. \begin{array}{l} (y_2^3 + 8)(y_1 - 3) = 0 \\ (y_1^3 - 1)y_2 = 0 \end{array} \right\} \Rightarrow$$

$$y_2 = -2, y_1 = 1$$

$$P_1 = \begin{pmatrix} 1 \\ -2 \end{pmatrix}$$

$$y_1 = 3, y_2 = 0$$

$$P_2 = \begin{pmatrix} 3 \\ 0 \end{pmatrix}$$

Ird fel a fixpont koruli linearizalt kozelito DE-t!

$$\text{Jacobi mátrix: } J = \begin{pmatrix} \frac{\partial}{\partial y_1} (y_2^3 + 8)(y_1 - 3) & \frac{\partial}{\partial y_2} (y_2^3 + 8)(y_1 - 3) \\ \frac{\partial}{\partial y_1} (y_1^3 - 1)y_2 & \frac{\partial}{\partial y_2} (y_1^3 - 1)y_2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} y_2^3 + 8 & 3y_2^2(y_1 - 3) \\ 3y_1^2 y_2 & (y_1^3 - 1) \end{pmatrix}$$

$$J(P_1) = \begin{pmatrix} 0 & -24 \\ -6 & 0 \end{pmatrix}$$

$$J(P_2) = \begin{pmatrix} 8 & 0 \\ 0 & 26 \end{pmatrix}$$

$$\frac{d}{dx} \begin{pmatrix} y_1 - 1 \\ y_2 - (-2) \end{pmatrix} = \frac{d}{dx} \begin{pmatrix} \Delta y_1 \\ \Delta y_2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 & -24 \\ -6 & 0 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} \Delta y_1 \\ \Delta y_2 \end{pmatrix} \quad \left| \quad \frac{d}{dx} \begin{pmatrix} y_1 - 3 \\ y_2 - 0 \end{pmatrix} = \frac{d}{dx} \begin{pmatrix} \Delta y_1 \\ \Delta y_2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 8 & 0 \\ 0 & 26 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} \Delta y_1 \\ \Delta y_2 \end{pmatrix} \right.$$

Név:

Aláírás:

1. (4+(3+3) pont)

a)

$$y' = f(x, y) = x^2 + 5y - 2;$$

Mennyi y'' ? Írd fel y másodrendű Taylor polinomját az $x = 0$ pont körül, ha $y(0) = 3$!

$$y'' = \left(f(x, y) \frac{\partial}{\partial y} + \frac{\partial}{\partial x} \right) (x^2 + 5y - 2) = (x^2 + 5y - 2)(5) + 2x$$

$$y'(0) = 0^2 + 5 \cdot 3 - 2 = 13 \quad y''(0) = (0^2 + 5 \cdot 3 - 2) \cdot 5 + 2 \cdot 0 = 65$$

$$y(x) \approx T_2(x) = 3 + 13x + \frac{65}{2!} x^2$$

b) Alkalmazd az Euler, illetve a Heun módszert a következő DE-re $\Delta x = 0.01$ lépésközzel! az $\bar{y}(2) =$ kezdeti feltétel mellett!

$$\begin{pmatrix} y_1' \\ y_2' \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} y_1 - y_2 \\ 3y_2^2 + x \end{pmatrix}, \quad \bar{y}(2) = \begin{pmatrix} 2 \\ 3 \end{pmatrix}$$

Mit jósol a két módszer $\bar{y}(2.01)$ -re?

Euler:

$$\bar{y}(2.01) \approx \begin{pmatrix} 2 \\ 3 \end{pmatrix} + 0.01 \cdot \begin{pmatrix} 2 - 3 \\ 3 \cdot 3^2 + 2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1.99 \\ 3.29 \end{pmatrix}$$

Heun:

$$\bar{y}(2.01) \approx \begin{pmatrix} 2 \\ 3 \end{pmatrix} + \frac{1}{2} \left[\begin{pmatrix} 2 - 3 \\ 3 \cdot 3^2 + 2 \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} 1.99 - 3.29 \\ 3 \cdot 3.29^2 + 2.01 \end{pmatrix} \right]$$

2. (5+2+3 pont)

$$\begin{pmatrix} y_1' \\ y_2' \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -y_1 - 3y_2 \\ 3y_1 - y_2 \end{pmatrix} = A \begin{pmatrix} y_1 \\ y_2 \end{pmatrix}, \quad \begin{pmatrix} y_1(0) \\ y_2(0) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 \\ 3 \end{pmatrix}$$

Keressd meg A sajátértékeit és sajátvektorait!

$$0 = \det(A - \lambda E) = \begin{vmatrix} -1-\lambda & -3 \\ 3 & -1-\lambda \end{vmatrix} = (-1-\lambda)^2 - (-3) \cdot 3 = \lambda^2 + 2\lambda + 10$$

$$\lambda_1 = -1 + 3i \quad \lambda_2 = -1 - 3i$$

$$\textcircled{1} \begin{pmatrix} -1 & -3 \\ 3 & -1 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} x \\ y \end{pmatrix} = (-1 + 3i) \begin{pmatrix} x \\ y \end{pmatrix},$$

$$\text{vagy} \begin{pmatrix} -1 - (-1 + 3i) & 3 \\ -3 & -1 - (-1 + 3i) \end{pmatrix} \begin{pmatrix} x \\ y \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \end{pmatrix}$$

$$\begin{cases} -3ix + 3y = 0 \\ -3x - 3iy = 0 \end{cases} \rightarrow y = ix \quad V_1 = \begin{pmatrix} 1 \\ i \end{pmatrix}$$

$$\textcircled{2} \begin{pmatrix} -1 - (-1 - 3i) & 3 \\ -3 & -1 - (-1 - 3i) \end{pmatrix} \begin{pmatrix} x \\ y \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \end{pmatrix}$$

$$\begin{cases} 3ix + 3y = 0 \\ -3x + 3iy = 0 \end{cases} \rightarrow y = -ix \quad V_2 = \begin{pmatrix} 1 \\ -i \end{pmatrix}$$

Írd fel a DE általános megoldását!

$$\bar{y}_{\text{alt}}(x) = C_1 e^{(-1+3i)x} \begin{pmatrix} 1 \\ i \end{pmatrix} + C_2 e^{(-1-3i)x} \begin{pmatrix} 1 \\ -i \end{pmatrix}$$

Számold ki a DE partikularis megoldását!

$$C_1 \begin{pmatrix} 1 \\ i \end{pmatrix} + C_2 \begin{pmatrix} 1 \\ -i \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 \\ 3 \end{pmatrix} \Rightarrow$$

$$\begin{cases} C_1 + C_2 = 1 \\ iC_1 - iC_2 = 3 \\ C_1 - C_2 = -3i \end{cases}$$

$$C_1 = \frac{1-3i}{2}, \quad C_2 = \frac{1+3i}{2}$$

$$\bar{y}_{\text{part}}(x) = \frac{1-3i}{2} e^{(-1+3i)x} \begin{pmatrix} 1 \\ i \end{pmatrix} + \frac{1+3i}{2} e^{(-1-3i)x} \begin{pmatrix} 1 \\ -i \end{pmatrix}$$

(5 × 2 pont)

$$A = \begin{pmatrix} 5 & 0 \\ 6 & 5 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 1 \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} 0 & 0 \\ 6 & 0 \end{pmatrix} + \frac{1}{2} \begin{pmatrix} 0 & 0 \\ 6 & 0 \end{pmatrix}^2$$

Mennyi e^{xA} ?

$$\begin{aligned} \exp(xA) &= \exp\left[x \cdot \begin{pmatrix} 5 & 0 \\ 0 & 5 \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} 0 & 0 \\ 6 & 0 \end{pmatrix}\right] = \exp\left[x \begin{pmatrix} 5 & 0 \\ 0 & 5 \end{pmatrix}\right] \cdot \exp\begin{pmatrix} 0 & 0 \\ 6 & 0 \end{pmatrix} \\ &= \begin{pmatrix} e^{5x} & 0 \\ 0 & e^{5x} \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 6 & 1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} e^{5x} & 0 \\ 6xe^{5x} & e^{5x} \end{pmatrix} \end{aligned}$$

Ird fel a

$$\begin{pmatrix} y_1' \\ y_2' \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 5y_1 \\ 6y_1 + 5y_2 \end{pmatrix}, \quad \begin{pmatrix} y_1(0) \\ y_2(0) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 \\ 3 \end{pmatrix}$$

DE partikularis megoldását e^{xA} segítségével!

$$\bar{y}(x) = e^{xA} \bar{y}(0) = \begin{pmatrix} e^{5x} & 0 \\ 6xe^{5x} & e^{5x} \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 1 \\ 3 \end{pmatrix}$$

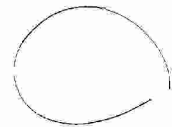
2b) Ird át a következő DE rendszert elsőrendű DE rendszerre!

$$\frac{d}{dx} \begin{pmatrix} y_1 \\ v_1 \\ y_2 \\ v_2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} v_1 \\ v_1^2 - y_2 \\ v_2 \\ 2v_2 - 3v_1 \end{pmatrix} \quad \frac{d^2}{dx^2} \begin{pmatrix} y_1 \\ y_2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} y_1^2 - y_2 \\ 2y_2' - 3y_1' \end{pmatrix}$$

Ird át a következő DE-ket idofüggetlen DE rendszerre!

$$\frac{d}{dx} \begin{pmatrix} y_1 \\ y_2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} x + x^5 \\ y_1 y_2 + x^5 \end{pmatrix}$$

$$\frac{d}{dx} \begin{pmatrix} y_1 \\ y_2 \\ t \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} t + t^5 \\ y_1 y_2 + t^5 \\ 1 \end{pmatrix}$$

3a. (1+1+1+2 pont)

$$y' = (y^2 - 4)y = y^3 - 4y$$

Keressd meg a DE fixpontjait!

$$(y^2 - 4)y = (y+2)(y-2)y = 0 \rightarrow y_1 = -2, y_2 = 2, y_3 = 0$$

Ird fel a fixpontok körüli linearizált közelítő DE-t! $\frac{d}{dy}(y^3 - 4y) = 3y^2 - 4$

$$\frac{d}{dx}(y - (-2)) = \frac{d}{dx} \Delta y_1 = \underset{\substack{\uparrow \\ 3 \cdot (-2)^2 - 4}}{8} \Delta y_1, \quad \frac{d}{dx}(y - 2) = \frac{d}{dx} \Delta y_2 = \underset{\substack{\uparrow \\ 3 \cdot 2^2 - 4}}{8} \Delta y_2, \quad \frac{d}{dx}(y - 0) = \frac{d}{dx} \Delta y_3 = \underset{\substack{\uparrow \\ 3 \cdot 0^2 - 4}}{-4} \Delta y_3$$

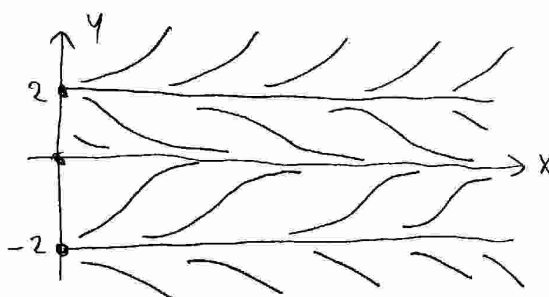
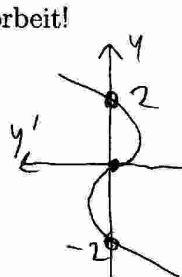
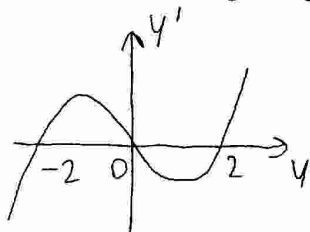
Ha $y(0) = 0$, mennyi

$$\lim_{x \rightarrow \infty} y(x) = 0$$

$$\lim_{x \rightarrow -\infty} y(x) = 0$$

Mivel $y=0$ fixpont (egyensúlyi állapot)

Vazold a DE megoldásgorbeit!

3b. (2+3 pont)

$$\begin{pmatrix} y_1' \\ y_2' \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} y_1 - y_2 + 1 \\ (3y_1 - 2y_2)(5y_1 - 4y_2) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} f_1 \\ f_2 \end{pmatrix}$$

Keressd meg a DE fixpontjait!

$$y_1 - y_2 + 1 = 0$$

$$(3y_1 - 2y_2)(5y_1 - 4y_2) = 0$$

$$\Rightarrow \begin{pmatrix} y_1 \\ y_2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 2 \\ 3 \end{pmatrix} = P_1 \text{ vagy } \begin{pmatrix} 4 \\ 5 \end{pmatrix} = P_2$$

$$y_2 = y_1 + 1, \text{ tehát}$$

$$(3y_1 - 2(y_1 + 1)), \text{ vagy } (5y_1 - 4(y_1 + 1)) = 0$$

Ird fel a fixpont körüli linearizált közelítő DE-t!

$$\text{Jac} = \begin{pmatrix} \frac{\partial f_1}{\partial y_1} & \frac{\partial f_1}{\partial y_2} \\ \frac{\partial f_2}{\partial y_1} & \frac{\partial f_2}{\partial y_2} \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 & -1 \\ 3(5y_1 - 4y_2) + (3y_1 - 2y_2) \cdot 5 & -1 \\ (-2) \cdot (5y_1 - 4y_2) + (3y_1 - 2y_2) \cdot (-4) & * \end{pmatrix}$$

$$\text{Jac}(P_1) = \begin{pmatrix} 1 & -1 \\ -6 & 4 \end{pmatrix}$$

$$\text{Jac}(P_2) = \begin{pmatrix} 1 & -1 \\ 10 & -8 \end{pmatrix}$$

$$\frac{d}{dx} \begin{pmatrix} y_1 - 2 \\ y_2 - 3 \end{pmatrix} = \frac{d}{dx} \begin{pmatrix} \Delta y_1 \\ \Delta y_2 \end{pmatrix} \approx \begin{pmatrix} 1 & -1 \\ -6 & 4 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} \Delta y_1 \\ \Delta y_2 \end{pmatrix} \quad \left| \quad \frac{d}{dx} \begin{pmatrix} y_1 - 4 \\ y_2 - 5 \end{pmatrix} = \frac{d}{dx} \begin{pmatrix} \Delta y_1 \\ \Delta y_2 \end{pmatrix} \approx \begin{pmatrix} 1 & -1 \\ 10 & -8 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} \Delta y_1 \\ \Delta y_2 \end{pmatrix} \right.$$

4. (3+2+3+2 pont)

a)

$$y' = f(x, y) = 1 + 5xy;$$

Mennyi y'' ? Írd fel y másodrendű Talor polinomját az $x = 0$ pont körül, ha $y(0) = 3$!

$$\begin{aligned} y'' &= \frac{d}{dx} y' = \frac{d}{dx} f(x, y(x)) = \left(\frac{\partial}{\partial x} + y' \frac{\partial}{\partial y} \right) f = \left(\frac{\partial}{\partial x} + f \frac{\partial}{\partial y} \right) f \\ &= \left(\frac{\partial}{\partial x} + (1 + 5xy) \frac{\partial}{\partial y} \right) (1 + 5xy) = 5y + (1 + 5xy) \cdot 5x = 5(x+y) + 25x^2y \end{aligned}$$

$$y(0) = 3$$

$$y'(0) = 1 + 5 \cdot 0 \cdot 3 = 1$$

$$y''(0) = 5(0+3) + 25 \cdot 0^2 \cdot 3 = 15$$

$$x \approx 0 \quad y(x) \approx 3 + 1x + \frac{15}{2} x^2$$

b) Alkalmazd az Euler, illetve a Heun módszert a következő DE-re $\Delta x = 0.01$ lépésközzel!

$$\begin{pmatrix} y_1' \\ y_2' \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} y_2 \\ x + y_1 y_2 \end{pmatrix}, \quad \bar{y}(2) = \begin{pmatrix} 2 \\ 3 \end{pmatrix}$$

Mit jósol a két módszer $\bar{y}(2.01)$ -re?

Euler:

$$y(2.01) \approx \begin{pmatrix} 2 \\ 3 \end{pmatrix} + 0.01 \begin{pmatrix} 3 \\ 2 + 2 \cdot 3 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 2.03 \\ 3.08 \end{pmatrix}$$

Heun:

$$y(2.01) \approx \begin{pmatrix} 2 \\ 3 \end{pmatrix} + \frac{1}{2} \left[\begin{pmatrix} 3 \\ 2 + 2 \cdot 3 \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} 3.08 \\ 2.01 + 2.03 \cdot 3.08 \end{pmatrix} \right] \cdot 0.01$$

c) $x_0 = 5, x_{n+1} = 3x_n + 6$, Mennyi x_n ?

$$\text{fixpont: } x_f = 3x_f + 6 \Rightarrow x_f = -3$$

$$x_n = 3^n (5 - (-3)) + (-3) = 3^n \cdot 8 - 3$$

2. (5+2+3 pont)

$$\begin{pmatrix} y_1' \\ y_2' \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 2y_1 - 3y_2 \\ 3y_1 + 2y_2 \end{pmatrix} = A \begin{pmatrix} y_1 \\ y_2 \end{pmatrix}, \quad \begin{pmatrix} y_1(0) \\ y_2(0) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 \\ 3 \end{pmatrix}$$

Keresd meg A sajátértékeit és sajátvektorait!

$$A = \begin{pmatrix} 2 & -3 \\ 3 & 2 \end{pmatrix}, \quad \det(A - \lambda E) = \begin{vmatrix} 2-\lambda & -3 \\ 3 & 2-\lambda \end{vmatrix} = 0 = (2-\lambda)^2 - (-3) \cdot 3$$
$$\lambda_1 = 2+3i \quad \lambda_2 = 2-3i$$

$$\begin{pmatrix} 2 & -3 \\ 3 & 2 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} x \\ y \end{pmatrix} = (2+3i) \begin{pmatrix} x \\ y \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} x \\ y \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} x \\ -ix \end{pmatrix}$$

$$\lambda_1 = 2+3i, \quad v_1 = \begin{pmatrix} 1 \\ -i \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 2 & -3 \\ 3 & 2 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} x \\ y \end{pmatrix} = (2-3i) \begin{pmatrix} x \\ y \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} x \\ y \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} x \\ ix \end{pmatrix}$$

$$\lambda_2 = 2-3i, \quad v_2 = \begin{pmatrix} 1 \\ i \end{pmatrix}$$

Írd fel a DE általános megoldását!

$$\begin{pmatrix} y_1 \\ y_2 \end{pmatrix} = c_1 e^{(2+3i)t} \begin{pmatrix} 1 \\ -i \end{pmatrix} + c_2 e^{(2-3i)t} \begin{pmatrix} 1 \\ i \end{pmatrix}$$

Számold ki a DE partikularis megoldását!

$$\begin{pmatrix} 1 \\ 3 \end{pmatrix} = c_1 \begin{pmatrix} 1 \\ -i \end{pmatrix} + c_2 \begin{pmatrix} 1 \\ i \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} c_1 + c_2 \\ i(-c_1 + c_2) \end{pmatrix}$$

$$\begin{cases} c_1 + c_2 = 1 \\ -c_1 + c_2 = 3/i = -3i \end{cases} \rightarrow c_2 = \frac{1-3i}{2}, \quad c_1 = \frac{1+3i}{2}$$

$$\begin{pmatrix} y_1 \\ y_2 \end{pmatrix} = \frac{1-3i}{2} e^{(2+3i)t} \begin{pmatrix} 1 \\ -i \end{pmatrix} + \frac{1+3i}{2} e^{(2-3i)t} \begin{pmatrix} 1 \\ i \end{pmatrix}$$

3. (5 × 2 pont)

Ird at az $y'' + y' + y = 0$ DE-t az uj

$$\begin{pmatrix} y_1 \\ y_2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} y \\ y' \end{pmatrix}$$

valtozok segitsegevel egy elsorendu $\frac{d}{dt}\bar{y} = A\bar{y}$ DE rendszerre! Mennyi A?

$$\frac{d}{dt} \begin{pmatrix} y \\ y' \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} y' \\ y'' \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} y' \\ -y' - y \end{pmatrix} \Leftrightarrow \frac{d}{dt} \begin{pmatrix} y_1 \\ y_2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 & 1 \\ -1 & -1 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} y_1 \\ y_2 \end{pmatrix}$$

Melyek A sajátértékeik?

$$0 = \begin{vmatrix} 0-\lambda & 1 \\ -1 & -1-\lambda \end{vmatrix} = (0-\lambda)(-1-\lambda)+1 \Rightarrow \lambda_{1,2} = \frac{-1 \pm \sqrt{1-4}}{2} = -\frac{1}{2} \pm \frac{\sqrt{3}}{2} i$$

Ird fel az eredeti masodrendu DE altalanos megoldasat!

$$y = C_1 e^{(-\frac{1}{2} + \frac{\sqrt{3}}{2}i)t} + C_2 e^{(-\frac{1}{2} - \frac{\sqrt{3}}{2}i)t} = e^{-\frac{1}{2}t} \left(\tilde{C}_1 \cos \frac{\sqrt{3}}{2}t + \tilde{C}_2 \sin \frac{\sqrt{3}}{2}t \right)$$

Ird at a kovetkezo DE rendszert elsorendu DE rendszerre!

$$\frac{d^2}{dx^2} \begin{pmatrix} y_1 \\ y_2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} y_1^2 \\ y_2 - y_1 \end{pmatrix}$$

$$\frac{d}{dx} \begin{pmatrix} y_1 \\ y_2 \\ v_1 \\ v_2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} v_1 \\ v_2 \\ y_1^2 \\ v_2 - v_1 \end{pmatrix}$$

Ird fel $e^{2-i\pi/6}$ algebrai alakjat!

$$\begin{aligned} e^{2-i\pi/6} &= e^2 \left(\cos\left(-\frac{\pi}{6}\right) + i \sin\left(-\frac{\pi}{6}\right) \right) \\ &= e^2 \left(\frac{\sqrt{3}}{2} - \frac{1}{2}i \right) \end{aligned}$$

4.a (1+1+1+2 pont)

$y' = \frac{1}{1+y^2} - \frac{1}{2}$

Keresd meg a DE fixpontjait!

$$y' = \frac{1}{1+y^2} - \frac{1}{2}$$

$$y' = 0 = \frac{1}{1+y^2} - \frac{1}{2} \Rightarrow y_1 = 1, \quad y_2 = -1$$

Ird fel a fixpontok körüli linearizált közelítő DE-t!

$$\frac{d}{dy} \left(\frac{1}{1+y^2} - \frac{1}{2} \right) = - \frac{2y}{(1+y^2)^2} = f'(y)$$

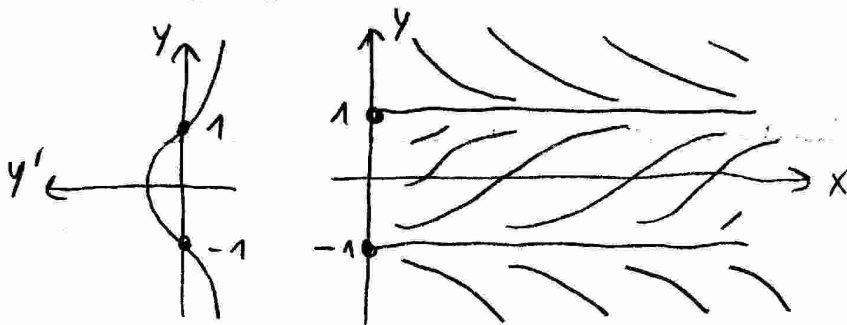
$$f'(1) = -\frac{1}{2}, \quad \frac{d}{dt}(y-1) = \frac{d}{dt} \Delta y \approx -\frac{1}{2} \Delta y \quad \left| \quad f'(-1) = \frac{1}{2}, \quad \frac{d}{dt}(y-(-1)) = \frac{d}{dt} \Delta y \approx \frac{1}{2} \Delta y \right.$$

Ha $y(0) = 0$, mennyi

$$\lim_{x \rightarrow \infty} y(x) = 1$$

$$\lim_{x \rightarrow -\infty} y(x) = -1$$

Vázold a DE megoldásgörbeit!

4b. (2+3 pont) Mennyi

$$= e^{t \begin{pmatrix} -5 & 0 \\ 0 & -5 \end{pmatrix}} + t \begin{pmatrix} 0 & 3 \\ 0 & 0 \end{pmatrix} = \exp \left[t \begin{pmatrix} -5 & 3 \\ 0 & -5 \end{pmatrix} \right] = e^{t \begin{pmatrix} -5 & 0 \\ 0 & -5 \end{pmatrix}} \cdot e^{t \begin{pmatrix} 0 & 3 \\ 0 & 0 \end{pmatrix}}$$

nulla

$$= \begin{pmatrix} e^{-5t} & 0 \\ 0 & e^{-5t} \end{pmatrix} \cdot \left[\begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 1 \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} 0 & 3t \\ 0 & 0 \end{pmatrix} + \frac{1}{2!} \begin{pmatrix} 0 & 3t \\ 0 & 0 \end{pmatrix}^2 + \dots \right]$$

$$= \begin{pmatrix} e^{-5t} & 0 \\ 0 & e^{-5t} \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 1 & 3t \\ 0 & 1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} e^{-5t} & 3te^{-5t} \\ 0 & e^{-5t} \end{pmatrix}$$

4. (3+2+3+2 pont)

a)

$$y'(x) = f(x, y) = 5 - x - y;$$

Mennyi y'' ? Írd fel y másodikrendű Taylor polinomját az $x = 0$ pont körül, ha $y(0) = 3$!

$$y'' = \left(\frac{\partial}{\partial x} + f \cdot \frac{\partial}{\partial y} \right) f = \left(\frac{\partial}{\partial x} + (5-x-y) \frac{\partial}{\partial y} \right) (5-x-y) =$$
$$= -1 + (5-x-y)(-1) = -6 + x + y$$

$$y(0) = 3, \quad y'(0) = 5 - 0 - 3 = 2, \quad y''(0) = -6 + 0 + 3 = -3$$

$$y(x) \approx 3 + 2x - \frac{3}{2!} x^2$$

b) Alkalmazd az Euler, illetve a Heun módszert a következő DE-re $\Delta x = 0.01$ lépésközzel!

$$\begin{pmatrix} y_1' \\ y_2' \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} y_1 \\ x + y_2 + 1. \end{pmatrix}, \quad \bar{y}(2) = \begin{pmatrix} 2 \\ 3 \end{pmatrix}$$

Mit jósol a két módszer $\bar{y}(2.01)$ -re?

Euler:

$$y(2.01) \approx \begin{pmatrix} 2 \\ 3 \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} 2 \\ 2+3+1 \end{pmatrix} \cdot 0.01 = \begin{pmatrix} 2.02 \\ 3.06 \end{pmatrix}$$

Heun:

$$y(2.01) \approx \begin{pmatrix} 2 \\ 3 \end{pmatrix} + \frac{1}{2} \cdot 0.01 \cdot \left(\begin{pmatrix} 2 \\ 2+3+1 \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} 2.02 \\ 2.01+3.06+1 \end{pmatrix} \right)$$

c) $x_0 = 0$, $x_{n+1} = 7x_n + 4$, Mennyi x_n ?

$$\text{fixpont: } 7x_f + 4 = x_f \rightarrow x_f = -\frac{2}{3}$$

$$x_n = 7^n \cdot \left(0 - \left(-\frac{2}{3}\right) \right) + \left(-\frac{2}{3}\right) = 7^n \cdot \frac{2}{3} - \frac{2}{3}$$